

Castelló, M. (Coord.) (2007).
Enseñar a pensar: sentando las bases para aprender a lo largo de la vida. Madrid: MEC, Ministerio de Educación y Ciencia.

Paula Mayoral

En una època on l'aprendre a aprendre pren significativitat per si mateix, l'ensenyament per competències és quelcom indiscutible; aquelles competències transversals per a ensenyar als alumnes a pensar i a actuar en base a uns criteris i uns principis i on la reflexió ha de ser l'eix de la seva actuació, es presenta un llibre on la teoria i la pràctica es conjuguen per a donar sentit al fer diari a l'aula de molts professors.

Aquest llibre està coordinat per la doctora Montserrat Castelló, vice-degana de postgrau i doctorat, de la Facultat de Psicologia, CCEE i de l'Esport, Blanquerna, especialista en l'aprenentatge i l'ensenyament, en la reflexió al voltant de les competències per al segle XXI i amb l'experiència de vint anys com a assessora que l'avalen. També hi participen professors de la mateixa Facultat i d'altres universitats: la doctora Eva Liesa, professora de la Facultat de Psicologia, CCEE i de l'Esport, Blanquerna i especialista en els processos d'assessorament en escriptura i lectura, el doctor David Duran, de la Universitat Autònoma de Barcelona, especialista en l'aprenentatge cooperatiu entre alumnes, i la doctora Maria Lluïsa Pérez Cabaní, vicerectora de Docència i Política Acadèmica a la Universitat de Girona, fet que afegeix encara més rellevància al llibre, en presentar diverses aportacions d'especialistes amb renom de diferents universitats catalanes.

El llibre s'organitza en quatre capítols que aborden aspectes específics de les necessitats educatives que acabem de ressenyar, especialment aquells que tenen a veure amb competències transversals útils per a aprendre

qualsevol contingut educatiu. Ens referim a les competències vinculades a la comprensió i a la comunicació de la informació i a les que ens situen en el context social des de la perspectiva de la cooperació. Aquestes són competències transversals que haurien de travessar totes les àrees del currículum i per això imprescindibles quan es tracta d'ensenyar a pensar. Així, en el primer capítol s'aborda la possibilitat d'ensenyar als alumnes a comprendre la informació, amb l'objectiu que els mestres i les mestres tinguin eines útils per a diferenciar entre diversos nivells i tipus de comprensió i per a ensenyar als alumnes a construir significats mitjançant les estratègies d'ensenyament adequades.

En aquest primer capítol a més, es presenten les bases d'una seqüència metodològica per a l'ensenyament d'estratègies que sustenta i emmarca les propostes d'activitats i metodologies que se suggereixen en aquest i en la resta dels capítols. Comprendre la informació escrita i llegir textos diversos amb finalitats variades és una de les competències clau en l'etapa d'Educació Primària i garanteix l'accés a nivells superiors del processament de la informació. Així, en aquest capítol es parteix de la consideració que comprendre és una activitat cognitiva complexa, que involucra diferents processos cognitius i que permet la construcció de xarxes de coneixements organitzats que constitueixen la base sobre la qual s'assenta qualsevol aprenentatge. Aconseguir que els alumnes disposin d'estratègies per a regular i optimitzar la comprensió dels materials d'aprenentatge és, doncs, un objectiu irrenunciable de l'Educació Primària.

El segon capítol aborda l'ensenyament de la composició escrita, les seves dificultats i les possibilitats que comporta l'escriptura de diversos textos en diferents contextos. L'escassa atenció que tradicionalment ha rebut l'escriptura quant a activitat que permet reorganitzar i construir nous coneixements és valorada d'una manera específica en aquest capítol amb l'objectiu que els estudiants no sols aprenguin a escriure sinó també que siguin capaços d'escriure pensant, o el que és el mateix, pensar per a escriure.

El tercer capítol aprofundeix en les possibilitats que la interacció entre iguals ofereix per a la millora de l'aprenentatge en general i per a l'adquisició i el domini d'estratègies d'aprenentatge en particular. Treballar en equip, rendibilitzar recursos, organitzar el treball, ajustar-se a la diversitat d'objectius i habilitats no és simplement una opció en la cultura digital que caracteritza la societat actual; és més aviat una necessitat i una habilitat que es veu recompensada quan precisament es tracta d'aprendre en xarxa, sovint amb uns altres i d'aquests altres. La constatació que la cognició es troba cada vegada socialment més distribuïda exigeix dels membres d'una comunitat o d'un equip l'habilitat

per a cooperar en aquesta distribució de funcions i informació, un fet que en la majoria d'àmbits professionals és ja una realitat. No obstant això, la cooperació no s'aconsegueix de forma fàcil, només agrupant els alumnes per a fer determinades tasques. Resulta imprescindible crear equips que comparteixin objectius, construeixin la seva pròpia identitat, fomentin la interdependència entre els seus membres i facin de la diversitat, riquesa. De l'habilitat del professorat en el disseny de situacions que fomentin i facilitin aquestes habilitats depèn l'èxit de l'aprenentatge en situacions de cooperació.

I, precisament, en el quart i darrer capítol es tracta de manera monogràfica el desenvolupament professional del professorat, les variables que ens permeten avançar i gestionar d'una manera eficaç els canvis o les innovacions i aquelles que, per contra, llastren qualsevol iniciativa i frustren les nostres aspiracions. Mantenir un cert nivell de consciència sobre el nostre propi desenvolupament professional i regular les situacions que ens permetran desenvolupar les nostres funcions d'una manera gratificant és també una habilitat necessària si volem sobreviure i tractar de respondre a les noves necessitats educatives amb il·lusió i confiança. Massa sovint s'han obviat les necessitats del professorat en exercici a l'hora d'afrontar reptes o gestionar el seu propi desenvolupament professional. Igual que altres col·lectius, els mestres i les mestres necessiten sentir-se ams d'aquest desenvolupament i ser capaços de controlar els canvis, com també les condicions que requereix cada situació educativa.

Tot això és el fruit d'un intens, però alhora cordial, curs d'estiu portat a terme a la Universitat Internacional Menéndez Pelayo (UIMP) gràcies a la iniciativa del Centro Superior de Formación del Profesorado del MEC. En aquest curs, molt a prop del mar i protegits pel palau de la Magdalena, l'estiu de 2006, al voltant de quaranta mestres de Primària, juntament amb els autors d'aquest llibre, van reflexionar, al llarg d'una setmana, al voltant de com ensenyar a pensar els seus alumnes. Esperem que aquest llibre ajudi el lector a recrear, almenys en part, els contextos d'aprenentatge compartits que van caracteritzar aquest curs.